

În 1963, Free Press publica sub titlul *Vechile societăți și noile state: Căutarea modernității în Asia și Africa* o culegere de studii scrise de opt renumiți specialiști în domeniul științelor sociale. Editată de Clifford Geertz, această culegere reflectă interesul crescând față de dezvoltarea națiunilor noi. Geertz enunța succint această problematică în propriul său studiu intitulat „*Sentimentele primordiale și politica civilă în noile state*”: „*O formulare mai exactă a naturii problemei luate aici în discuție ar fi aceea că, privite ca societăți, noile state sînt susceptibile de grave disfuncționalități provenite din atașamente primordiale*”. Prin „*atașamente primordiale*”, un concept dezvoltat de Edward Shils, Geertz se referea la sentimentele care își au sursa în „*daturi comune precum rudenția, vecinătatea, tradiția, religia, graiul, tribul și așa mai departe*”. În uzajul actual, se recurge mai degrabă la termenul de „*etnic*”, decît la acela de „*primordial*”.

Curtea Supremă nu este singura care se călăuzește după rezumatul știrilor. Antologia publicată de Geertz oglindea schimbarea survenită în evaluarea națiunii și naționalismului de către specialiștii în științe sociale. În anii treizeci, afirmarea de tip wilsonian a autodeterminării naționale a fost înlăturată de puternica reacție împotriva ideilor de glorificare națională și de sentimentul național care, la sfîrșitul anilor treizeci și în timpul celui de-al doilea război mondial, au ajuns să fie socotite răspunzătoare pentru spiritul beligerant concretizat în exacerbara naționalismului german și japonez.

Naționalismul noilor națiuni ce au apărut într-un număr mare după război era de alt tip: el se cuvenea sprijinit și încurajat. Identitatea națională constituia o necesitate pentru supraviețuirea și reușita în lumea postcolonială a statelor care își cîștigaseră independența de puțin timp. Ceea ce în media este cunoscut ca „*patriotism local*” constituia însă o amenințare serioasă la adresa acestei reușite întrucît el reprezenta un obstacol în calea unei identități naționale comune care era esențială, pare-se, pentru viabilitatea noilor state.

O bună exemplificare a problemelor de interes pentru noile state este însăși India. Dezmembrarea fostei colonii engleze, încă de la începuturile sale de stat independent (1947), în două state — India și Pakistan — nu prevestea nimic bun cu privire la supraviețuirea subcontinentului ca stat viabil, ca să nu mai vorbim de supraviețuirea valorilor și politicii democratice. Încă de la începuturile sale, guvernul indian a fost copleșit de mișcările separatiste de la granița de nord-est și de amenințarea separării altor grupuri ce apelau la argumente lingvistice în vederea creării de state proprii. Există o continuă teamă de o posibilă redeclanșare a masacrelor înfiorătoare dintre hinduși și musulmani din 1947. Chiar și în 1962, existența pe viitor a Indiei și dezvoltarea sa economică erau încă extrem de incerte. Putea fi captată într-o singură comunitate politică această populație imensă, cu profunde diviziuni comunitare? Cum putea o societate de o asemenea diversitate să devină, nu numai cu numele, un stat național unic cu guvernarea centrală?

Cît privește zilele noastre (există întotdeauna nevoia de excepții), povestea Indiei este una a reușitei în epoca noilor națiuni. Lăsînd însă de-o parte poveștile despre reușite, mult mai vădite par a fi instabilitatea și dezintegrarea statului-națiune. Ne atrag atenția și ne pricinuesc consternare nu numai noile națiuni din Asia și Africa, ci chiar și sistemele de guvernare aparent stabile ale Europei. Sîntem asaltați de știrile despre războaiele îngrozitoare din fosta Iugoslavie unde diferențele religioase și intercomunitare par să fi înlăturat tot ceea ce ținuse vreodată laolaltă regimul lui Tito. Sfîrșitul Uniunii Sovietice pare să fi dezlănțuit în sînul diverselor sale comunități tendințe încă și mai diverse de a se constitui în națiuni separate, mai cu seamă în Rusia, Georgia, Azebaidjan și Armenia. În Africa, neîncetata izbucnire de tribalism avînd ca rezultat oribile masacre din Ruanda sporește puternica dezamăgire și

temerile profunde pentru viitorul păcii pe acest continent. La numai cincizeci de ani de la Holocaust, orice sentiment de progres moral pare o iluzie. Tendințele de constituire a unor națiuni noi sînt o sursă majoră de discordii violente. Termenii prin care se autoidentifică oamenii — cultura, limba, religia, adică „*sentimentele primordiale*” ale lui Geertz — se transformă în obstacole insurmontabile în calea unei coexistențe pașnice sau a unei culturi comune ce sînt, după cît se pare, premiza unui guvern comun. Se poate să fim condamnați la o autodeterminare de tip wilsonian produsă de tot mai multe „*epurări etnice*”, de pretențiile unor comunități din ce în ce mai restrînse de a se constitui în națiuni, de pretențiile la statalitate sau măcar la un statut politic cvasi-autonom.

Mare parte din surpriza pe care avîntul mișcărilor naționaliste a provocat-o în rîndul specialiștilor în științe sociale, mai ales în Statele Unite, este rezultatul propriei noastre presupoziii tacite potrivit căreia existența statului-națiune este un semn clar că indivizii din care e compus constituie o societate funcțională. Tradiția antropologilor și sociologilor de a căuta tipuri naționale a fost cel puțin în parte, fundamentată pe această presupozitie. În timpul celui de-al doilea război mondial s-a întreprins o aprigă căutare a „*caracterului japonez*”, un exemplu în acest sens fiind *Crizantema și sabia* de Ruth Benedict. Psihanaliști precum Abram Kardiner și Geoffrey Gorer susțineau întortocheate teorii asupra modului în care experiențele copilăriei creează o personalitate comună sub forma unui caracter național. Astăzi, termenii sînt „*identitate*” și coagularea sa în grupuri „*etnice*”.

Această tendință de a converti cultura în independență politică este amplu exemplificată în ultimii douăzeci de ani de mișcările separatiste din numeroase părți ale lumii. Mișcările pentru independență ale bascilor, ale locuitorilor Québec-ului, ale catolicilor din Ulster; tensiunile etnice din Uniunea Sovietică; chiar și mișcarea separatistă a scoțienilor, toate indică o renaștere a unei descentralizări care nu se reduce la etalarea costumelor naționale și respectarea sărbătorilor tradiționale. Sintagma de „*colonialism intern*” cuprinde o arie întreagă de puternice tensiuni din lumea modernă, tensiuni pe care le credeam depășite.

Poate că nu ar trebuie să fim afit de surprinși. Conceptul însuși de cetățenie națională, accesibilă în mod egal tuturor din interiorul granițelor statului, n-a fost în nici un caz o idee împărtășită pretutindeni. Ideea americană conform căreia persoane de etnii diferite (cetățenii cu naționalitate dublă: italo-americiinii, afro-americiinii, japonezo-americiinii) pot împărtăși aceeași cetățenie nu a fost acceptată în multe țări din Europa sau din alte continente.

Etnia și cetățenia s-ar putea grupa în patru tipuri ce pot fi găsite pe glob în diferite perioade istorice. În general, tipologiile constituie răstălmăciri ale unor diferențe și nuanțe relative, însă ele totuși trădează distincții relevante, uneori stabilite prin lege și evidente, de asemeni, în practici acceptate și legalizate. Acestea din urmă sînt diverse moduri în care tipologiile etnice sînt sau nu semnificative în instituțiile statului-națiune. Tipologiile pot surprinde modurile în care identificarea comunității poate fi convertită în identitate națională și naționalism. Sînt nevoit să recurg la obișnuitul avertisment: tipologiile nu descriu situațiile particulare, în care liniile demarcatoare sînt adeseori estompate. Tipologiile descriu țeluri și standarde îndreptățite, însă evenimentele se îndepărtează adesea de acestea.

Dominația etnică. Un singur grup etnic intră în defnirea națiunii, în timp ce celelalte ocupă un loc subordonat. Poziția evreilor în Polonia, a arabilor în Israel, a coreenilor în Japonia, a populației de culoare în Statele Unite constituie toate exemple de populații străvechi care nu au un acces complet la cetățenie. Dubla lor calitate nu poate fi ignorată și nici nu pot membrii unui grup subordonat să acceadă la o cetățenie egală din punct de vedere legal și/sau practic cu a populației dominante. Uneori îndreptățirea diferențiată la cetățenie există în forme legale, ca de pildă, barierele ridicate în defavoarea turcilor germani dintr-a doua sau a treia generație. Adeseori acest aspect poate pătrunde în politicile oficiale sau neoficiale ale instituțiilor — ca în cazul afro-americanilor sau al evreilor din anumite părți ale Europei.

Monismul cultural în cadrul cetățeniei egale. Acest tip de societate este una egalitaristă. Ideologia ei dominantă este egalitatea tuturor cetățenilor și cetățenia tuturor. Atașamentele primordiale nu sînt obstacole în calea egalității, dar ele nu sînt nici izvoarele potrivite pentru identitatea de grup sau personală. Sînt respectate diferențele religioase, dar diversitatea culturală și dubla identitate sînt fie respinse, fie sînt socotite antinaționale. Ideologia dominantă este aceea că toți cetățenii sînt, sau ar trebui să fie, membrii unei culturi comune. În Franța zilelor noastre, identitatea culturală arabă și musulmană constituie un subiect controversat. Idealul națiunii construite pe o cultură comună, accesibilă tuturor, transpare din recentul caz al studenților arabe cărora li s-a interzis să poarte în școlile franceze acoperămîntul pentru față pe care îl impun tradiția și religia lor. Dubla cetățenie, în Franța, este percepută de mulți drept o anomalie. O altă intensă dezbateră au generat-o în Franța de după Holocaust evreii: sînt ei evrei francezi sau persoane franceze de religie mozaică?

Melting pot-ul neomogen. Acesta este idealul Statelor Unite (precum și al Indiei) de pluralism cultural, însă abia în deceniile din urmă a fost extins și asupra afro-americanilor. În această variantă de cetățenie este acceptat dublul statut. Într-o versiune anterioară, idealul era formarea unei noi culturi ca rezultat al conviețuirii unor populații diverse pe teritoriul Statelor Unite. Contopirea a fost doar parțială, iar identitățile etnice au rămas sau, după cum voi arăta mai jos, sînt reînnoite, ori pe cale de apariție.

„Națiunile” din interiorul statului-națiune. În unele cazuri, grupurile primordiale există cu diferite grade de autonomie politică. Acest cvasi-separatism este exemplificat de vechiul Imperiu Austro-Ungar, de Uniunea Sovietică, de Québec-ul zilelor noastre și de statele constituie pe criterii lingvistice în interiorul Indiei. În aceste cazuri, grupul primordial își realizează o poziție politică proprie în cadrul mai vastului stat-națiune politic. Există, desigur, multe versiuni în acest sens, printre care se numără și sistemul indian al locurilor parlamentare speciale pentru cei fără castă — procedură împotriva căreia Gandhi a luptat fără succes.

Aș desprinde două implicații din această succintă tipologie. Prima dintre ele este aceea că există o varietate de posibile relații politice între diferitele comunități din cadrul unui stat național. Aceasta înseamnă că este necesar să luăm în considerare atît elementele istorice și instituționale cît și pe acelea de potențială identificare. Conceptul de diversitate etnică și perceperea acestei diversități nu sînt în mod inevitabil o amenințare la adresa unei națiuni mai mari și nici nu conduc întotdeauna la dominația unei națiuni sau la diferende inter-comunitare.

A doua implicație este poate mai semnificativă. Ramificațiile politice ale identității etnice lasă deschise două căi. Existența unei identități etnice poate să depindă atît de grupul respectiv, cît și de alții care pot contribui la actul identificării sale. Relația este una interactivă. Este ilustrativ în acest sens un studiu din anii douăzeci, devenit clasic, asupra chinezilor din Hawai. Cercetarea respectivă a relevat că imigranții chinezi din Hawai se autoidentificau făcînd trimitere la o regiune sau alta din China, iar nu la China ca întreg. Ceilalți hawaieni, caucazieni sau hawaieni băștinași, au fost cei care i-au identificat drept „chinezi”, iar această interacțiune a fost cea prin care imigranții chinezi au ajuns să se identifice ca atare. Identitatea poate să-și facă apariția din interior, poate fi impusă din afară, sau poate fi rezultanta ambelor.

În studiul său asupra noilor națiuni, Geertz descria „atașamentele primordiale” ca rezultînd din „*daturi*”, dar după numai două alte propoziții, el restrîngea această definiție făcînd referire la „*daturile* »*asumate*». Găsesc această restrîngere semnificativă. În termenii sociologiei contemporane putem lua în discuție construcția socială a comunităților ca fiind procesele prin care un grup de oameni ajunge să se autoperceapă drept un grup distinct într-un mod care îi unește în jurul unor caracteristici primordiale. Oportunităților de a sesiza o istorie, un teritoriu, o asemănare și chiar și o limbă comună trebuie să li se dea curs precum și direcție și semnificație. Granițele care ne despart pe „noi” de „ei” nu sînt „*daturi*”, ci sînt generate în

funcție de atenția pe care indivizii o acordă legăturilor de grup și de felul în care concep aceste legături. Comunitățile nu sînt „date” ca tipuri naționale care sprijină sau împiedică funcționarea statului-națiune. Orice separatism este în curs de constituire, iar conflictele nu sînt inevitabile, după cum nu sînt nici probabile.

Pînă și existența însăși a unei *entități* comunitare este un rezultat și deopotrivă, un factor. Unde sînt astăzi ca grup identificabil irlandezii și scoțienii din Statele Unite? Unde sînt astăzi creolii? În grupurile care se autoidentificau odată ca spanioli americani, mexicani americani, puertoricani americani, filipinezi americani, cubanezi americani, există astăzi tendința de a păstra și chiar de a spori sentimentul de a fi italian, polonez, evreu sau african. În alte părți ale lumii există tendința spre o autoidentificare etnică între grupuri din interior, cum ar fi cazul catalanilor în Spania. Apariția afro-americanului ca identitate culturală nu a fost un rezultat garantat al istoriei recente. În cadrul Mișcării pentru Drepturi Civile din anii șaizeci, țelul multora din cei implicați era o societate „oarbă la culoare”, în care diferența dintre albi și negri să nu mai fie remarcată sau socotită importantă. Dezbaterea privind asimilarea sau menținerea diferenței culturale, face parte din istoria celor mai multe grupuri minoritare din Statele Unite. Am avut în vedere mai mult decît existența unor oportunități pentru identitate ca să explicăm mișcările identitare, ca și transformarea acestora în naționalisme cu scopuri naționaliste.

Complexitatea identităților naționale își găsește o exemplificare adecvată în excelentul studiu al lui Richard Stiver, *Părul de cîine*, asupra abuzului de alcool al irlandezilor americani în secolul trecut. În ciuda judecății obișnuite potrivit căreia apucăturile alcoolice ale irlandezilor americani ar fi identice cu cele ale irlandezilor din Irlanda, Stivers a analizat obiceiurile alcoolice ca fiind rezultatul unei sume de factori proprii vieții irlandezilor americani, cum ar fi statutul de necăsătorit al majorității imigranților din primele valuri ale imigrației. Un element semnificativ era șablonul aplicat irlandezilor de către ne-irlandezi, rezumat de Stivers în formula „irlandez cabotin”. Acest tipar a fost acceptat de mulți, atît de irlandezii americani cît și de alții, și a creat justificarea, dar și așteptarea ca irlandezul să abuzeze de alcool. Caracteristica națională a fost atribuită faptului de a fi irlandez, cu toate că ea nu era și trăsătura irlandezilor din Irlanda.

Sesizarea construcției sociale a sentimentului comunitar nu trebuie să ne ducă la ignorarea fundamentelor structurale ale procesului de identificare. Deopotrivă cu aspecte specifice ale diviziunii muncii prin care oamenii se situează pe anumite poziții în societate, există, desigur, diferențele lingvistice, istoria specifică, împărțirile teritoriale, tipologiile rasiale. Acestea sînt atît cauze cît și efecte ale șablonizării reciproce prin care oamenii se înțeleg unii pe alții și care le afectează interacțiunea. Există șabloane pozitive — evreii sînt medici buni, italienii sînt mai cîntăreți, afro-americanii sînt buni atleți și muzicieni, homosexualii au înclinații artistice mai pronunțate decît heterosexualii —, dar există și șabloane negative. Complicatele legende ale diversității culturale pot fi generate atît de sine, cît și de celălalt.

Acest fapt se aplică însă și elementelor de omogenitate, aspectelor culturii naționale comune. Accentul poate fi pus pe teritoriul, limba și educația comună. Devine primordial, este remarcat și captivează atenția, este evaluat pozitiv sau negativ nu ceea ce este „dat”, ci rezultatul proceselor, al istoriei, al structurii sociale. O tînără mexicano-americană îmi spunea cu mînie că pentru ea, Abraham Lincoln nu este un erou; că respectiva perioadă din istoria Statelor Unite nu îi aparține și ei. De ce eu, totuși, ai cărui părinți au venit din Europa de Est, simt că acea perioadă istorică îmi aparține? Și, în ciuda originii mele, eu îmi găsesc într-adevăr locul în povestea istoriei Statelor Unite. Explicațiile în favoarea integrării sau alienării nu trebuie căutate exclusiv în existența elementelor primordiale.

Recenta apariție a „mișcărilor identitare” în lumea occidentală și mai ales în Statele Unite, este grăitoare pentru modurile în care oamenii se folosesc de istorie și sociologie pentru

a-și construi și chiar pentru a-și descoperi o identitate. Care dintre *daturi* trebuie să fie socotite relevante și care dintre diferențe trebuie să marcheze granițele? Pretenția că „noi” sîntem diferiți, ca și pretenția la condiția de națiune, poate fi susținută cu dovezi, dar nu trebuie uitat că ea există în contextele instituționale și în practici culturale. De pildă, într-o lume a diversităților, „noi-itatea” unui singur grup are o utilitate politică, atît pentru grup cît și pentru cei care urmăresc să se folosească de el. Acest fapt ne oferă un punct de reper în funcție de care ne putem orienta.

În această zonă, caracterul interactiv al identității devine preeminent. Identitatea naște identitate. Evreii, afro-americii, indienii, precum și alte grupuri minoritare din Europa sau Statele Unite s-au confruntat adeseori cu un „celălalt” dominant, care reușise să le definească. Pentru grupurile lipsite de control asupra propriilor destine, „sionismul” constituie o formă de răspuns: este aleasă mai degrabă aspirația spre condiția de națiune decît aceea spre cetățenie, de vreme ce cetățenia este socotită irealizabilă. Acesta era argumentul lui Theodore Herzl, al lui Marcus Gravey, după cum încă mai este, sub o altă formă, argumentul unora dintre afro-americii de astăzi. Cehii și slovacii au existat ca națiune comună peste șaiszeci de ani, după cum au făcut-o și croații, sîrbii și bosniacii musulmani. Existența lor ca tipuri naționale separate, cu toate că potențială, a rămas în stare de latență pînă în anii nouăzeci. Cum se face că diversitatea a devenit divizare?

Însă identitatea naște identitate sub o altă formă. Ea aduce cu sine contra-identitățile. Fiecare renaștere etnică provoacă o identitate defensivă, odată acceptată diferențierea inițiatorilor.

Teama de a fi dominat sau de a pierde dominația poate, în această spirală a identităților, să se transforme în ostilitatea înfricoșată a urii de grup, a convingerii că „celălalt” este un dușman. În Statele Unite, în ultimii douăzeci de ani, „alb” a ajuns să desemneze un grup etnic. În formularele standardizate „alb” apare la rubrica dedicată identificării etnice, laolaltă cu titluri precum afro-american, hispanic, și altele. Doar „minoritățile” actuale dețin un statut separat.

Presiunea pentru identificare este crescută în cazul apariției conflictului și violenței. Acest fapt e concretizat, în ce mă privește, într-o experiență pe care am avut-o în India la mijlocul anilor optzeci, la oarecare timp după îngrozitorul proqram declanșat împotriva sikhilor ca urmare a asasinării Indirei Gandhi de către o gardă sikhită. Am întîlnit la New Delhi, unde mă aflam pentru o întrunire academică, un vechi prieten pe care abia l-am recunoscut. Deși sikh de origine, ca agnostic, el fusese o persoană integrată în lumea în care trăia și nu purtase niciodată, cel puțin de cînd îl știam eu, turban, barbă sau brățară sikhită. Acestea erau semnele inconfundabile și obligatorii ale identității sikhite. Acum, la mijlocul anilor optzeci, le purta pe toate. „Ce s-a întîmplat?” l-am întrebat, iar răspunsul lui fu revelator: „Presiunile pentru identificare erau acute atît din interiorul cît și din afara comunității”.

Aceste elemente de construcție socială sînt doar o parte a apariției idealurilor separatiste și a tipurilor naționale. Modul în care ele sînt utilizate și în care influențează separatismul și spiritul distructiv depinde considerabil de contextele instituționale în care ele operează. Diversitatea culturală și patriotismul local, luate în sine, nu funcționează neapărat într-o manieră distructivă. Foarte multe depind de felul în care conflictul, frica reciprocă, spiritul defensiv sînt susținute sau, dimpotrivă, diminuate de caracterul instituțiilor politice sau de altă natură și, în mod special, de diviziunea de clasă a muncii.

Istoria postbelică a Indiei constituie un punct de plecare potrivit pentru evaluarea unor aspecte ale acestor probleme. Pare remarcabil faptul că, în ciuda mișcărilor separatiste ce s-au iscat și s-au stins, statul indian a rămas intact și că, în ciuda ridicatului grad de sărăcie, India rămîne o națiune democratică, în care se desfășoară alegeri cu noimă și în care libertățile civile sînt respectate, chiar dacă cu anumite restricții. Sociologul indian Partha Mukherji

atribuie relativul succes al politicii indiene însăși democrației care pare, de altă parte, să susțină politica separatistă și tendința distructivă internă. Reprezentarea politică, susține el, furnizează atât o armă ofensivă cât și una defensivă, împotriva unei dominații etnice explicite. Ea limitează în mod real temerile minorităților că majoritatea hindusă este fie doritoare, fie capabilă să persecute alte comunități.

Totuși, India s-a confruntat cu violențe interetnice sporadice, dar profund distructive, între musulmani și hinduși și între sikhi și hinduși. Impulsurile spre separatism, deși diminuate, încă nu s-au stins complet. Totuși, iar aceasta este argumentul esențial al lui Mukherji, națiunea se menține, iar divizările „naționale” distructive sînt controlate încă. Oricare ar fi ostilitățile dintre grupurile primordiale, culturale, ele au doar un succes limitat în a se transforma în tipuri naționale.

În zilele noastre, mecanismele integrative care opresc diversitatea culturală să evolueze în separatism sînt grav erodate. După curentul de opinie Brown—Toledo de desființare a segregăției și după Mișcarea pentru Drepturi Civile, părea să se deschidă pentru divizările rasiale din Statele Unite posibilitatea de a se evita oprimarea în continuare a cetățenilor de culoare, precum și amenințarea ostilităților și violențelor distrugătoare dintre rase. Astăzi sînt mai puțin încrezător în privința acestui țel care nu și-a pierdut încă din apreciere. Forțele ce tind spre o integrare reală în cadrul existenței unei diversități culturale găsesc din ce în ce mai puține mecanisme care să promoveze coeziunea și unitatea.

În recentul și foarte importantul lor studiu, *Apartheidul american: segregăția și formarea unei subclase*, Douglas Massey și Nancy Denton aduc dovezi în sensul gradului acut de segregare rezidențială a afro-americanilor peste tot în Statele Unite și a persistenței acestui fenomen în ultimii cincizeci de ani. În două studii majore, Williams Julius Wilson arată cum schimbarea economică a aruncat ghetoul afro-american în gropi încă și mai adînci ale mizeriei și izolării. În Statele Unite, actualul mers în gol în dauna acțiunii constructive este alimentat de temerile bărbaților albi că sînt supuși unei dezavantajări competiționale în comparație cu femeile și minoritățile. Divizarea societății în potențiale tabere beligerante, capabile oricînd de mobilizare, purtînd ranchiună și frică celuilalt este mult prea extinsă pentru a mai permite optimismul care cuprinsese sfîrșitul anilor șaiszeci.

Recenta decizie a Curții Supreme prin care se interzice delimitarea arbitrară a circumscripțiilor electorale afro-americe în Georgia se poate dovedi cu două tășuri. Diviziunea a devenit acum o divizare între circumscripțiile afro-americanilor și cele ale albilor. În timp ce aceasta poate garanta mai mulți reprezentanți afro-americani decît s-ar întîmpla altfel, o asemenea schimbare înseamnă că nici reprezentanții albi, nici cei afro-americi nu trebuie să țină seama unii de ceilalți în legislație. Dată fiind preponderența numerică a electorilor albi, această schimbare se poate să fi scăzut în realitate reprezentarea afro-americană, anulînd puterea de răsturnare a situației pe care o deține votul unei minorități numeroase. Polarizarea celor două partide politice majore în funcție de criteriile rasei și sexului este periculoasă pentru pacea și armonia țării. Continuarea izolării reciproce și a separatismului politic deopotrivă cu construirea unei diversități culturale de fiecare parte constituie o situație periculoasă, potențial explozivă, care ar putea face exploziile din ultimii treizeci de ani să se asemene unor erupții neglijabile.

Care este deci mesajul meu? Naționalismele și tipurile naționale care se reliefează în titlurile din presă și în relatările de analiză a știrilor nu constituie în nici într-un caz doar continuarea istoriei trecute și a structurii sociale a diferitelor grupuri. Aceste „fapte” nu sînt nici obstacole în calea unei unități pașnice în mijlocul diversității, dar nici garanția că acele comunități nu vor deveni grupuri etnice și nu se vor dezvolta în tipuri naționale. Așa după cum nu este exclus să apară etnii și aspirații naționale în locuri neașteptate.

Traducere de Doina Baci

*

Joseph R. GUSFIELD este profesor de sociologie la Universitatea California din San Diego. A publicat numeroase studii și volume, dintre care ***Symbolic Crusade: Status Politics and the American Temperance Movement***, ***The Culture of Public Problems: Drinking-Driving and the Symbolic Order***, ***Community: A Critical Response***, ***New Social Movements: From Ideology to Identity***, ***Contested Meanings: The Construction of Alcohol Problems***.

Joseph R. Gusfield, *Primordialism and Nationality*, publicat în Focus on Democracy/Society (ianuarie-februarie 1996, p. 53–57), preluat cu permisiunea autorului.